

Приложение 1 към Становище на Коалиция „За Зелен рестарт“:

Препоръки на български специалисти, представени по време на онлайн дискусиата „България след COVID-19: зелено възстановяване или сив застой“, организирана от Коалиция „За зелен рестарт“ на 18 ноември, 2020 година.

Иновации

- Въвеждане и подкрепа за ефективни бизнес модели, които да доведат до по-висока производителност на труда и по-висока добавена стойност;
- Активно ангажиране на частния сектор чрез стимули, базирани на ясни критерии. В момента така разписаната програма на практика се движи изцяло от държавната администрация.
- Инвестиране в мека инфраструктура - инкубационни и акселерационни програми - която да подкрепи развитието на човешкия потенциал (умения) и политиките за реализация на тези мерки;
- Осигуряване на достъп до допълнителен рисков капитал чрез Фонда на фондовете и ББР - мерки, които да покриват целия жизнен цикъл на едно иновативно предприятие и да се разполага с необходимия ресурс;
- Осигуряване на достъп до талант - реформиране на учебни програми по предприемачество и нови умения и обучение за учители;
- Дерегулация - намаляване на административното бреме върху бизнеса чрез използването на иновативни модели като например реализация на цялостен модел за електронно управление и интеграция на информационните системи на държавната администрация, както и аутсорсване на административни, образователни и социални услуги;
- Въвеждане на национални инструменти за подкрепа на иновативни зелени бизнеси - включително създаване на целева програма към Фонда на фондовете;
- Въвеждане на модели за зелено финансиране на бизнесите;
- Въвеждане на мерки за комерсиализацията на научни разработки, свързани със зелената трансформация на бизнеса.

Кръгова икономика

Използване на добри практики за публична комуникация на кръговата устойчивост:

- привличане на общественото внимание към ползите от прилагането на устойчиви модели на потребление и производство чрез широко медийно отразяване посредством кампании, събития, публикации и т.н.
- включване на теми за кръгова икономика в ранното образование и преквалифициране на кадри за зелени работни места;
- стимулиране на министерства, градове, институти и частни фирми да развият и изпълняват собствени стратегии за кръгова ресурсна ефективност в рамките на националната стратегия за преход към кръгова икономика.

Обединяване на стълбове “Свързана България”, “Зелена България” и “Иновативна България” от Плана за възстановяване и устойчивост в клъстер “Кръгова България”:

- подпомагане активното включване на учени и изследователи в търсене на решения за включване на кръгови решения в планове за бъдещо развитие на правителствено ниво;

- разширяване използването на вторични ресурси за разнообразни дейности, за да се създаде търсене за кръгови бизнес решения;
- подобряване на кръговата свързаност между големите градове и индустриални центрове с малките населени места в региона;
- изграждане на демонстрационни позитивно-енергийни квартали, регионални изследователско-иновационни центрове и подкрепа на свързаността им с бизнеса.

Мащабиране на решения с цел възвръщаемост от продукти с добавена стойност, подходящи за износ:

- разполагане на демонстрационни проекти около регионални хъбове за мащабиране на изследвания и иновации във всеки регионален град, в които да се търсят решения посредством диалог между изследователи и юридически лица.

Брандиране на България като международен хъб за кръгови решения:

изграждане на идентичност на ресурсен хъб между Изтока (Япония, Тайван, Корея) и Запада (Холандия, Финландия, Австрия, Дания) посредством бизнес мисии за интернационализация на местни решения

Климат

- Активно включване и прекратяване на изолацията на гражданското общество, IT сектора, иновативния и зелен бизнес, НПО експерти от вземането на решения за икономическия преход и развитието на страната, вземайки предвид и справяне с климатичните предизвикателства;
- Задължително използване на съвременните технологии за онлайн комуникация и информация, за да могат всички участници в процесите при формиране на стратегически документ да имат равен глас с останалите и да е гарантирана обратна връзка с администрацията. Това особено е необходимо в областта на преодоляване предизвикателствата за справяне с климата;
- Мерки в подкрепа на стратегията за постепенно премахване на въглицата с ясен ангажимент за срокове и осигуряване на справедлив преход на регионите, зависими от кафяви и лигнитни въглища, придружени от ясна стратегия за насърчаване на възобновяемата енергия;
- Целите в Плана по направление климат трябва да бъдат в синхрон с Парижкото споразумение и поставените насоки на "Европейската зелена сделка", като трябва да се залага към подкрепата за адаптация на секторите на българската икономика и преодоляването на предизвикателства и превръщането им във възможност за бизнеса и хората в България.

Енергия

Прави впечатление, че дейностите по четирите стълба на Плана за възстановяване и устойчивост са насочени предимно към изграждане на инфраструктура, а не към трансформационни процеси за изграждане на устойчива дигитална и нисковъглеродна икономика, каквито цели си поставя инициативата NextGenerationEU.

В стълба Зелена България, където тематично са събрани кръгова и нисковъглеродна икономика, биоразнообразие и устойчиво селско стопанство, несъразмерна част от определения бюджет е

отделена за програма за енергийна ефективност в сграден фонд, а липсват мерки, засягащи насърчаването на възобновяеми енергийни източници, както и мерки, които създават връзки между отделните сектори като например агриволтаикс - съчетаването на използването на земеделски земи за земеделие и производство на енергия.

Препоръки:

- Препоръчваме мерките за енергийна ефективност да бъдат съчетани с мерки за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници за собствени нужди с фокус върху регламентацията на „общностите за възобновяема енергия“ - обединения, включващи граждански кооперативи, индустриални предприятия и общини. С минимална подкрепа тези общности могат да бъдат катализатор на инвестиции и иновации в областта на нисковъглеродните технологии, като същевременно могат да предоставят решение и на наболял социален проблем - енергийната бедност и субсидиите за фосилни горива като помощ за отопление;
- Считаме, че наред с дигитална трансформация на Електроенергийния системен оператор е необходимо в Плана да намерят своето място и мерки за насърчаване на технологиите за съхранение на енергия и управление на търсенето (demand-side management). Технологиите за съхранение на енергия (батерии или технологии за преобразуване на електрическа енергия от ВИ в друг вид енергиен носител, например водород) са ключови за ускоряването на прехода към нисковъглеродна икономика, тъй като те позволяват да се преодолее присъщата на възобновяемите източници на енергия интермитентност, както и да се подобри гъвкавостта и сигурността на енергийната система;
- По отношение на предложението Национален фонд за декарбонизация има твърде много неясноти. За да има смисъл от неговото създаване, следва да се разпише детайлно подходът при структурирането и капитализирането му, кои са бенефициентите, които ще имат достъп до този Фонд, както и финансовите механизми, които ще бъдат създадени за подпомагане осъществяването на инициативи по горните две мерки. (кредитни линии за граждани и бизнеси, банкови гаранции или зелени държавни облигации и други финансови инструменти).

Биоразнообразие

- **Достъпност на цифровия кадастър на МРРБ, където са и специализираните карти на Черноморското крайбрежие и дюните.** *В момента информацията от кадастъра е платена, на невероятно високи цени и на практика е напълно недостъпна за аналитично ползване от граждани и недържавни изследователи. Би трябвало тази информация да е публична, безплатна и достъпна в няколко различни формата – шейп (shape) файл, екселски таблици, гео сървъри на ниво землище, област и страна;*
- **Адекватна цифрова карта на защитените територии.** *Изисква се от Закона за защитените територии от 15 години. Има чернова на наредба, която, може би, по финансови причини не бе одобрена от МРРБ и МОСВ. Цифровата карта на защитените територии, освен, че се изисква по ЗЗТ е изключително важна и за обществото. Тази карта трябва да е базирана и интегрирана в кадастъра и да е публично достъпна;*

- **Прозрачност и достъпност на горската база данни и горската статистика.** *Да бъде на ниво ДГС/ДЛС, РДГ и държавно предприятие в няколко формата – шейп (shape) файлове, екселски таблици, геосървъри, отключени PDF файлове без защита;*
- **Прозрачност и достъпност на ловната база данни и ловната статистика.** *Да бъде на ниво стопанисващ дивечовъден район, ДГС/ДЛС, РДГ и държавно предприятие в няколко формата – шейп (shape) файлове, екселски таблици, геосървъри, отключени PDF файлове без защита;*
- **Детайлна информационна система в селското стопанство.** *Настоящата информационна система е трудно използвана от потребителска гледна точка и не води до възможността да се извършват независими анализи (каквато би трябвало да е целта ѝ).*

Земеделие

- Последствията от пандемията в сектор земеделие имат и друго измерение, изразяващо се в невъзможност за ефективен контрол върху ползването на химикали в земеделието и водоползването за земеделски нужди. Допълнително нерегламентирано и незаконно разораване на постоянно затревени площи, включително защитени хабитати в Натура 2000 (има реални примери от тази пролет) са факт. От там следва:
 - Иновативни мерки за контрол, публичност и прекратяване на тези негативни примери трябва да намерят място в Плана за възстановяване;
 - Приоритетни мерки за поддържане, възстановяване и подобряване на тревните местообитания, както и стимулиране на промяна на НТП на пасища и ливади, които по документи се водят „ниви“ или друг вид обработваеми земи;
 - Намаляване на употребата на ПРЗ, контрол и публичност: дистанционният контрол върху пестицидите да бъде публичен в реално време, включително резултати от него; забрана на опасни пестициди;
 - Засилен мониторинг, проучвания и оценки за въздействие върху околната среда за проекти в земеделския сектор.
- Липсват каквито и да са програми, свързани с горите и горското стопанство, независимо, че горите са ключов фактор в областта на климатичните политики и управлението на селските региони;
- Инвестирането в инфраструктура за мелиоративната система не е в съответствие нито с целите на справяне с последствията от Ковид 19, нито с промените в климата, нито ще доведе до широко справяне с проблема за липсата на вода не само за земеделските нужди, а стратегията за напояване, към която има препратки, няма екологична оценка и би трябвало да отпадне от документа;
- В Плана трябва да се разпишат конкретни мерки за опазване на водните ресурси, в т.ч. те да обхващат количеството и качество на водите, водещи до намаляване на водоползването, което да включва:

1. Приоритетни мерки за задържане на водите - залесяване на речните брегове, възстановяване на речни старици и влажни зони;
2. Регионализиране на страната по видове култури, които е подходящо да се отглеждат в условия на засушаване на климата;
3. Ориентиране към култури и сортове, устойчиви на засушаване; въвеждане на системи за повторно използване на води;
4. Системи за публичност и дистанционен контрол на ползването на препарати и химикали.